

Codsiga Guriyenta/Badal-sameynta Macquulka

Guri bixiyayaasha ayaa laga rabaa in ay guriyeen suuro gal ah ku sameyaan shuruucdooda, siyaasadahooda iyo habraacyadooda, iyo in ay u ogoladaan badal sameyn (badal lagu sameyo dhismaha) dadka cuuryamiinta, haddii ay yihiin shaqalle dowlad iyo haddii kaleba. Codsigu waa in uu ahaada qoraal, laakiin waxaa lagu talinaya in laqoro si markaa uu uuga haro keyd codsiga iyo taarikhdaa lasoo diray.

Marka aad tixgelineyso codsi guriyeyn/wax kabadal, guri bixiyaha waxaa laga yaaba in uu intaan kaliya tixgeliyo:

- Qofka codsiga loo sameynayo ma qof cuuryaan aha?
- Codsga guriyeenta ama isbadal ku sameynta muhiim miyuu u hayah qofka cuuryaanka ah si uu u siiyo fursad lamida uu ku isticmaalo kuna raaxeysto guriga, iyo qeypta nasiinada si lamida dadka kale? Tani ma ahan wax guri bixintu go'aan ka gaarto ee waa qofka shaqsiga, hase ahaate, guri bixintu waxa ay codsan kartaa xaqijin ka timid qolo sadaxaad oo u qalant.
- Guriga la codsaday ma waxuu ku keenaya lacago aan la bixin karin iyo dhibaato maamul guri bixiyaha? Waxii isbadal sameyn ah, waxaa kaliya oo lagu tixgelin karo waa haddii guri bixiyuhu helo kaalmo maaliyad oo federaali ah.
- Guriga la codsaday ma waxuu u baahan doona isbadal assaasi ah in lagu sameyo sida caadiga ee mashruuca?

Markii ay xaaladu keento guri bixiyuhu waxa uu weydiin karaa xaalada cuuryanimo ama halka ay gaarsisan tahay cuuryanimada. Guri bixiyaha ayaa codsan kara warbixin ku saabsan xirirkira iskala dhaxeyo qofka cuuryaanka ah iyo guriga uu codsaday ama isbadal sameynta uu codsaday.

Bixiyayaasha ayaa weydiin kara su'aallo lagu kala xaqijinayo sharciga, siyaasada, ama adeega habraac ee caqabada ama haddii uu jiro badal kale oo u shaqeyn kara qofka cuuryaanka ah. Tani waxa ay awood u siineysa bixiyaha in uu keeno xal ka duwan haddii guriga la codsaday uu maamulku heysto ama dhibaato maaliyad heysato ama badalayo asaaska howl ee bixiyaha.

Ilaalada Dheeriga ee Shaqaalaha Dowlada iyo Ciidanka

IMarka lagu daro Sharciga Guriyenta Cadaalada ee mammuucaya cunsuriyenta, sharciyada kale ayaa ilaalinaya xaquuqda dadka shaqaallaha dowlada iyo ciidanka. Sharciga Xaqquqda Shaqaallaha Yunifoomka Wato (Uniformed Services Employment (USERRA) ayaa ka dhowraya shaqaallaha dowlada cunsuriyada goobta shaqada ee xaaladooda ciidan militari, iyo waxa ayna uuga baahan tahay shaqaaleysiyyaha in uu dib ugu celiyo shaqaalaha dowlada shaqadoodi dadka caadiga kadib shaqada militariga. Sharciga Caawinta Shaqaallaha Dowlada (Servicemembers Civil Relief Act) (SCRA) waxa ay ka dulqaadeysa shaqaallaha dowlada shuruudaha dadweynaha qaar, sida guri ka saarida iyo ku dul xirada, inta ay ku jiraan shaqada tooska ah ee ciidanka. Intaas waxaa dheer, Sharciga Cuuryamada Ameerikaanka (American Disabilities Act) (ADA) waxa uu ka ka ilaalinaya shaqaallaha dowlada iyo ciidanki hore ee cuuryamada in laga takooro shaqaaleysiinta iyo guriyaha shacabka. Waxii warbixin dheeriya, booqo www.servicemembers.gov.

Waxii warbixin dheeriya ama soo gudbinta cabasho takoor ee guriyaha, lasoo xiriir ama booqo hayada deegaanka ee guriyeenta cadaalada

www.HUD.gov/fairhousing

High Plains Fair Housing Center
PO Box 5222
Grand Forks, ND 58206
Intake: 701-203-1077

www.highplainsfhc.org

Shaqada soo saartay asaaska daabacaadan waxaa taageray qeyb ka mida maalgelinta tabaruc ee Waaxda Guriyeenta U.S. iyo Kobaca Magaaloyinka. HPFHC kaliya ayaa masuul ka ah saxnaanta warbixinta iyo fasiraada ku jirto daabacaadan.

NFHA
National Fair Housing Alliance

**XAQUUQDA
GURIYENTA EE
SHAQAALAH
DOWLADA IYO
CIIDANKA**

CUNSURIYEENTA GURIYEENTU WAA SHARCI DARO

Sharciga Cadaalada Guriyeenta Federaaliga (Federal Fair Housing Act) ayaa mumnuucaya cusuriyeenta guriyenta sababtu ayadoo ay tahay qoomiyada, kalarqa, diinta, wadanka kasoo jeedo, lab iyo dhedig, cuuryanimo ama marxalada qoys. Gobollo iyo deegaano badan sharuudoddu sidoo kale waxa ay mammuucayaan cunsuriyeenta guriyeenta ee qeybaha dheeriga ee la ilaaliye, waxaa ka mida xaalada militariga.

Sharciga Cadaalada Guriyeenta (Fair Housing Act) ayaa qabanayo macmiilint badan oo la xiriira guriyeenta, waxaa kamida kireynta, moorgeyjka, qiimeynita iyo ceymiska dadka guryaha leh. Dadka guryaha leh, wakiilada guryaha, deyn bixiyayaasha, shirkadaha ceymiska, iyo abartimentiyyada leysla leeyahay, wada shaqeynta iyo guriyaha dadka leh waa in aysan cunsuriyeen sababtoo ah waa dadka la ilaaliyo.

Daabacadan waxaad ka heleysa warbixinta ku saabsan xaquuqda guriyenta askartii hore iyo kuwa cuuryaminta ah. Xog aruurinta tirakoobka ayaa sheegaya in 19.6 million askartii hore ayaa ku nool United States. Ku dhawaad bogolkiba 28 askartii hore ayaa cuuryamini ah, ku dhawaad bogolkiba 20 askartii hore ayaa qabaa cuuryanimo la xiriirto u adeega dalka. Daabacaadan sidoo kale waxaa ku jiro warbixin ku saabsan guriyenta macquulka iyo isbadal sameynta suurto galaka ah ee loo baahan yahay si loogu ogolaado dadka cuuryaminta in ay isticmaalan kuna raaxeystan guriga.

Cunsuriyeenta Guriyenta waxa ay kasoo horjeda sharciga.

Wadada kaliya lagu joojin karo cunsuriyentu waa in lasoo wargeliyo

SU'AALLAHA INTA BADAN LA WEYDIIYO IYO JAWAABAHA

Waa maxay micnaha cuuryanimo marke timaado Sharciga Guriyenta Cadaalada (Fair Housing Act)?

Cuuryanimo waa cilad jir ahaaned ama maskaxiyan oo in badan xadideyo mid ama waxqabad yo badan ee nolasha, sida in uu qofku is dhaqaaleyo, qabsado howl maalmeediisa, socdo, arko, maglo, hadlo, neefsado, barto ama shaqeysto. Waxaa sidoo kale kamida in uu kuu diwaan gashan yahay ciladan ama laguu tixgeliyo in aad cilad qabto. Tusaale ahaan, walaac dhacdo kadib isku dhuxyaaca walwal (post-traumatic Stress Disorder - PTSD) waxaa sidoo kale loo heysta in ay tahay cuuryanimo marka ay timaado Sharciga Guriyenta Cadaalada.

Marka laga tago u qalmida shuruudaha barnaamijka oo u baahan Social Security iyo Maamulka Askartii hore ee Sharciga Guriyenta Cadaalada, nuuca cuuryanimo ama heerta darnaan muhiim ma ahan. Waxa muhiimka ah waa in cuuryanimadu nuuce tahayba sameyneso awooda shaqsi in uu qabsado howlahiisa nolal maalmeed. Askartii hore, muhiim ma ahan haddii cuuryanimadu la xiriirto shaqadiisa-qaranka iyo haddii kale.

Sharicaga Guriyenta Cadaalada ilaalinta cuuryanimadu ma dhowrayo qof kiradiisu ay ku jirto wax halis toos ah ku ah caafimaadka ama bad baadada dadka kale.

Walaac guud oo quseya cuuryanimadu shaqsi kuma filno qeexida "halis toos ah" laakiin, halistu waa in ay ahaata mid toos ah oo gooniya.

Waa maxay hooy degaan macquul ah?

Guri bixiyayaasha waa in ay ogolaadan guriyeen macquul ah oo uu ka codsaday dadka degaan ama dagi rabo ee cuuryanimadu leh.

"Guri macquul ah" waa badal, ka reebid ama ku saleyn shari, siyasad, ku dhaqan ama adeeg u muhiim ah qof curyaan ah in uu helo fursad lamida uu ku isticmaalo kulana raaxeysto guriga dadka kale.

Tusaale, guriyeen macquul ah waxaa ka mida ogolaanshaha xayaan lameya xitaa haddii aan la ogoleyn sida siyaasadu qabto ama sameynta boos celin baakinka una qaas ah dadka degaan ee cuuryamada.

Marka ay timaado Sharciga Guriyenta Cadaalada, guri bixiyuhu waxa ku waajiba in uu hooy u yeelo shaqsiga, cuuryaanka, u baahan adeeg ama nuucyada kale ee xayawaanka kaalmo si uu u qabsado howlo, kaalmo maskaxeed, ama ka dul qaado sameynta cuuryanimo.

Codsiga guriyeenta suurto galaka ah ayaa la diidi karaa haddii guriga lagu siinayo uu keeni karo dhibaato maaliyad ama maamul ee guri bixiyaha ama gabi ahaanba badali karo habraaca howl ee adeeg bixiyaha, waxaana lagu go'aansan doona kiisba-kiisa ayadoo loo fiirinayo. Marka uu guri bixiyuhu diido codsiga guriga sababahan awgeed, adeeg bixiyuhu waxa uu kala hadli doona codsadaha guri badal kale oo wax ka qaban karo baahida codsadaha ee cuuryanimo.

Waa maxay "xayawaan caawiye ah" marke timaado Sharciga Guriyenta Cadaalada?

Xayawaan caawiye ah ma ahan kaliya xayawaan leyska heysto. Waa xayawaan shaqeynaya, waxa uu kaalmo u yahay, ama howl u qabtaa qofka cuuryaanka ah, ama waxa uu siya taagero maskaxiyana asagoo ka qaadayo mid ama wax ka badan oo calaamadaha ama sameynta cuuryanimo ee shaqsiga.

Xayawaanda kaalmda ayaa qabto howl badan oo cuuryanimadu la xiriira, waxaa ka mida sida hagida shaqsiga indhoolka ah ama aragtida yar, ogeysiinta qofka dhaqoorka ama wax si fiican u maqli karin codka, waa ilaaliyayaal ama caawiye bad baado, waxa ay riixaan gaariga cuuryanka, alaabta usoo qabtaan, ogeysiyan qofka suuwdxinta soo socoto, ama waxa ay kaalmo niyad u yihiin qofka cuuryaanka ah ee u baahan kaalmda. Sharciga Guriyenta Cadaalada uma baahno in xayawaanka caawinaad u shaqsiyan tobo baran yahay ama shahaado heysto. In kastoo eydu ugu badan tahay xayawaanada kaalmda, sidoo kale xayawaanada kale ayaa noqon karo taageero. Xayawaanada kaalmo ee Sharciga Guriyenta Cadaalada ayaa mar marka qaar loogu yeera "xayawaanada shaqeyo", "xayawaanada taagero", "xayawaanada daweynta", ama "xayaawada wehelka".

Waa maxay badal kusameynta degaan macquul ah?

Guri bixiyaha waxa uu u baahan yahay in uu fasaxo codsiga badal ku sameyn ee qofka degaan codsaday. "Badal sameyn macquula" waa badal ku sameynta dhismaha hadda jiro ee la dagan yahay ama uu qofka cuuryaanka dagi rabo, si markaa qofku si buuxdo ugu isticmaali rabo in uu ku raaxeysto dhismaha.

Badal ku sameyn suurto gal ah waxaa ka mid noqon karo badal ku sameynta dhismaha gudhiisa, iyo meelaha dadku isku wada yimaado. Dadka degaan ayaa bixinayo lacagta badal ku sameynta.

Tusaalooyinka isbadal ku sameynta macquulka waxaa kamida ku dhisida biraha la qabsado, joogsiyada, hoos u dhigida miisaska, u ogolaanshaha dhagoolka ama qofka si fiican wax u maqli karin si dadka kireystayaasha u dhigaan istaroobis. Qeybta 504 ee Sharciga Dhaqan Celinta ee 1973 (504 of the Rehabilitation Act of 1973) ayaa u baahan karo guri bixiyaha si loo helo gunada federaalka si loogu bixiyo isbadala suurto galaka ah.

Guri bixiyaha ayaa weydiin karo warbixin ama cadeynta cuuryanimadu aan qabo?

Guri bixiyaha ayaa weydiin karo xaqijinta cuuryanimo ee shaqsiga, haddii cuuryanimadu aysan muuqan ama haddii kale uusan ogeyn guri bixiyuhu, waxa uuna xaqijin karaa in codsigu la xiriirto cuuryanimadu. Haddii guri bixiyuhu uu cogsado in uu qofku bixiyo xogta leysku haleyn karo ee la xiriirto cuuryanimadu taas oo cadeyneyo in qofku kasoo baxay shuruudaha sharciga cuuryanimadu, sharaxeyso baahida hoyga, iyo muujinta xiriirkha ka dhaxeyo shaqsiga cuuryanka iyo baahida hoyga. Warbixinta ayaa - laakiin aan u baahneyn - in lagu cadeyo in uu qofku helo Dhaqale Dheeriya ee Badbaada ama Gunada Ceyrtta. Waxaa sidoo kale ka mid noqon karo qoraal cadeyn ah oo kayimid dhaqtar leysin leh ama xirfadle adeega bulshada ama qolo kale sadaxaad oo leysku haleyn karo in codsaduhu/qofka degaan uu yahay qofka cuuryaanka ah. Guri bixiyaha ayaa laga yaaba in uusan u baahan qiimeyn caafimaad oo madax banaan oo qiimeysa cuuryanimadu, sidoo kale xirfadle qas ah uma baahno, sida dhaqtar in uu cadeyo cuuryanimadu. Intas waxaa dheer, guri bixiyaha ayaa laga yaaba in uusan weydiin qofka cuuryaanka ama xirfadlahe cadeynaya nuuca ama fogaanta cuuryanimadu shaqsi ama nuqul kamida koobiga warbixinta caafimaadka ama liiska dawooyinka.

Ma mudanahay guriyeen suurto gal ah iyo badal sameyn macquula ee guryaha federaaligu caawiyo?

Haa. Qeybta 504 ee Sharciga Dhaqan Celinta 1973 ayaa u baahan barnaamijaya guriyenta federaalku caawiyo, oo uu ku jiro barnaamijka HUD-VASH, si loo sameyo guriyeen macquul ah iyo badal sameynta askartii hore ee curyaamada. Guriyenta loo wada dhan yahay ee barnaamijka guriyenta federaalku caawiyo waxaa kamida u ogolaanshaha kireystayaasha kaarka HUD-VASH in ay ku balaariyaan waqtiga loo ogl yahay in lagu raadiyo abartimenti kale ama tixgelinta codsi kaar kale ee deegaan kale haddii in la guuro muhiim u tahay kireystayaasha cuuryaanka. Guriyenta kale waxaa ka mida siinta kaarka guri weyn si loo ogolaado kuwada nolaasho si loo caawiyo qofka cuuryaanka iyo in kireystaha uu joojiyo heshiiska waqtii hore, ayadoo ganaax jirin, haddii uu jiro xiriir ka dhaxeyya baahida joojin iyo cuuryanimadu.